

Jiří Svoboda:

Dolní Věstonice – Pavlov. Explaining Paleolithic Settlements in Central Europe.

Texas A&M University Press. College Station 2020. 334 Pp.

ISBN 9781623498115 (hardcover)

Zdeňka Nerudová

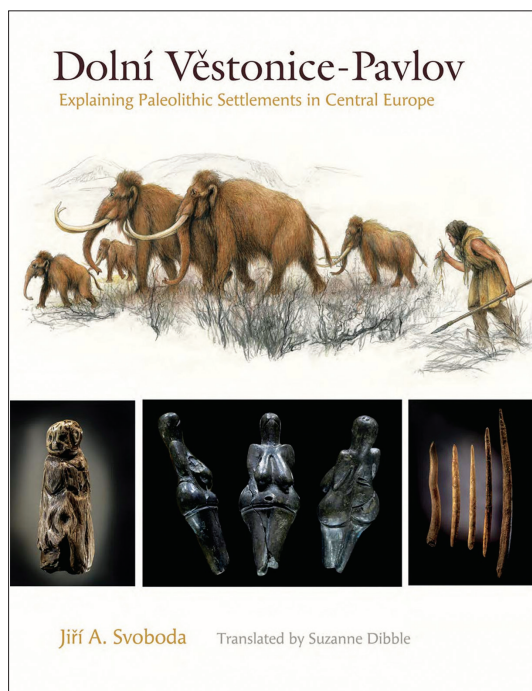
Výpravná publikace přibližuje ve dvanácti kapitolách dvě světoznámé moravské lokality – a s jejich pomocí vlastně vše o gravettienu/pavlovienu, jeho nositelích, přírodě, klimatu, prostředí, všedních denních potřebách, ale i o umění, léčitelství nebo šamanismu. Kniha je jasně strukturována od obecnějších úvodních kapitol až po závěrečné, dnes velmi aktuální téma zániku a kolapsu civilizace a globálních změn klimatu.

1. The Expansion of Homo sapiens: The Paleanthropological Context (s. 3–12); 2. The Discovery of Dolní Věstonice: Research History (s. 13–34); 3 A Calendar of the Ages: Chronology (s. 35–51); 4. The Face of the Landscape: Paleoecology (s. 52–92); 5. Hunters in the Landscape: Settlement Archeology (s. 93–144); 6. Everyday Life: Paleoethnology (s. 145–169); 7. Take but Do Not Exhaust: Subsistence (s. 170–197); 8. Materials and Artifacts: technology (s. 198–229); 9. Before the Neolithic: technological Innovation (s. 230–245); 10. The Domestication of Features: Rituals and Symbols (s. 246–270); 11. And Then Comes Death: Anthropology and Genetics (s. 271–301); 12. Collapse, Survival, and Regeneration (s. 302–306).

Autor nic nepominul: od prvních nálezů kostí vyhynulých „obru“, přes Absolonovy „diluviál-

ní Pompeje“ až po moderní aDNA analýzy. Právě přírodní vědy jsou významným nástrojem ke studiu a alespoň částečnému pochopení starší doby kamenné. Zatímco ale rozuzlení záhady trojhrobu nalezeného v Dolních Věstonicích roku 1986 a poněkud populárně interpretovaného Bohuslavem Klímou vyřešila nedávno moderní genetika (Fu et al. 2013), v případě domestikace vlka zatím vědecké týmy zajedno nejsou.

Vezměme to ale popořádku. První kapitola čtenáře stručně seznamuje s původem moderních sapientů a vlnami jejich průniků z Afriky přes Přední východ do Evropy. Jedněmi z nich byli i lidé gravettienu, osídľující a transformující Evropu. V tomto kontextu je klíčovou oblastí oblast Podunají s lokalitami na rakouské (Willendorf, Krems) i moravské (Dolní Věstonice, Pavlov, Milovice) straně. Jiří Svoboda nás ve druhé kapitole seznamuje jak s již zmíněnými „kostmi obrů“, tak s celou historií objevů, přes nešťastné zničení značné části nálezů na konci druhé světové války. Obnovené výzkumy po jejím skončení byly transformovány do moderně koncipovaných interdisciplinárních a mezinárodních výzkumů (kap. 2). Kalendářem věků (kap. 3) je označen zhruba 12 metrů vysoký profil v cihelně v Dolních Věstonicích II, v němž je v jednotlivých horizontech zachyceno

období posledních přibližně sta tisíc let. Jak vypadalo přírodní prostředí lovců gravettienů, jaké bylo klima a jaké měli možnosti obživy, je prezentováno v kapitole 4. V následující kapitole 5 je čtenář seznámen s tím, jak lovci prostředí využívali, v jakých místech si stavěli svá sídliště a jak byla tato sídliště strukturována. Představena jsou všechna známá sídliště nacházející se v oblasti Pavlovských kopců, která tvoří strukturu osídlení.

Na to, jaký byl každodenní život (kap. 6) lovců-sběračů usuzujeme kromě archeologických nálezů také pomocí analogií nebo paralel se současnými obyvateli chladných arktických a subarktických oblastí. Pomáhá nám to pochopit, jaké gravettienští/pavloviensští lovci mohli mít nároky a potřeby a jaké měli možnosti. Byť žili v převážně chladném období s těžkými životními podmínkami, dovedli se jim přizpůsobit, vzdorovat jim a využít je ve svůj prospěch. Mnohé z dobových představ o jejich životě jsou dnes díky moderním výzkumům překonány.

Titul následující, sedmé kapitoly, by měl být ponaučením současné konzumní společnosti. Znalost přírody a jejích cyklů, plánování a spolupráce umožnila gravettienům/pavloviencům využívat rozličné zdroje, aniž by je skutečně vyčerpali. Paradoxem jsou skládky mamutích kostí, známé z mnoha gravettien-ských/pavlovienských lokalit nejen v Evropě. Tento jev, dodnes ne zcela přesvědčivě vysvětlený, dokládá na mnoha sídlištích hromadění obrovského množství těl (či kostí) mamutů.

Samostatná kapitola (8) je věnována získávání kamenné suroviny a výrobě kamenných artefaktů, nezbytných pro každodenní život. Kámen byl sice nejdůležitější surovinou, ale současně byly používány kosti, mamutovina, paroží, ulity, ale i trávy, kůže nebo textil.

Pavloviensští lovci jsou prvními lidmi, kteří objevili a používali několik inovací, které jsou charakteristické až pro zemědělce (kap. 9). Byla to výroba keramiky – nejčastěji zvířecích figurků. V tomto směru unikátní je figurka Věstonické venuše. Vyráběli ale i textil, brousili kámen, patrně domestikovali vlka. Jaký byl účel některých předmětů, co představovaly za symboly a zda mohly sloužit k nějakým rituálům, popisuje kapitola 10. Životní cyklus každého jedince je jednou završen a tak zcela logicky je jedna z kapitol věnována smrti (kap. 11). Stanice pod Pavlovskými kopci postupně poskytly nejen velké množství různě dislokovaných lidských kostí, ale i komplexní nálezy pohřbených jedinců. Díky těmto nálezům můžeme lépe rekonstruovat fyzický vzhled lidí pavlovienu, jejich zdravotní stav či v neposlední řadě (díky analýze aDNA) i genetiku. Název poslední, 12. kapitoly naznačuje, že byt' po určité době dojde ke kolapsu a zániku civilizace (nejen té pavlovienské), časem vždy následuje fáze regenerace a transformace.

Po sérii taktéž výpravných publikací Jiřího Svobody, vydávaných v nakladatelství Academia (Dolní Věstonice – Pavlov 2016, Předkové.

Evoluce člověka 2017, Počátky umění 2020), případně v edici Dolnověstonické studie, představuje tato poslední publikace jakési završení celoživotního bádání autora a jeho předchůdců. Publikace je koncipována tak, aby posloužila nejen odborníkovi v dané problematice, ale i širší veřejnosti, včetně té zámořské. Zejména pro

mimoevropské čtenáře kniha obsahuje pasáže vysvětlující některé naše reálie. Pokud někdo nechce studovat dílčí (ale výpravné) publikace k jednotlivým lokalitám a jevům, tato kniha je bude velmi dobře suplovat.

Kniha obsahuje množství kvalitních fotografií a ilustrací a nezbytný rejstřík.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.